

Recessió inevitable a Portugal, malgrat el bon moment anterior a la pandèmia

L'economia portuguesa encarava l'any 2020 amb solidesa. El 2019, el PIB va avançar el 2,2% i va superar la majoria de previsions, i els indicadors de consum i d'activitat del començament del 2020 suggerien que l'activitat mantenia un bon to (al febrer, els índexs coincidents del consum privat i de l'activitat agregada apuntaven a creixements del 2,7% i del 2,3%, respectivament). Així mateix, els comptes públics van acabar el 2019 amb superàvit, el saldo corrent es va apropar a l'equilibri i l'atur es va situar per sota del 7%.

Però la COVID-19 ha capgirat l'escenari. Malgrat que encara no es disposa d'indicadors econòmics que capturin l'impacte de la COVID-19 sobre l'activitat portuguesa (a Portugal, el brot no es va fer sentir fins al començament de març), l'entrada en vigor, el 18 de març, de l'estat d'emergència (amb les consegüents mesures d'aïllament social, fonamentals per frenar l'extensió de la pandèmia) ha comportat una congelació de l'activitat econòmica. Així, hi ha sectors i empreses que, en l'última quinzena de març, han reportat descensos de l'activitat superiors al 70% (pastisseries i restaurants), mentre que el trànsit a les autopistes es va reduir el 75% en la tercera setmana de març.¹ Aquestes mesures tenen un cost econòmic clar però transitori, i, després de la seva retirada, cal esperar que l'activitat es recuperi amb celeritat.

Portugal s'enfronta a una caiguda de l'activitat severa però transitòria. La incertesa sobre l'impacte econòmic de la COVID-19 és alta, però la parada sobtada en les últimes setmanes de març farà que es noti ja en les xifres d'activitat del 1T, amb una caiguda en termes intertrimestrals, però encara amb un lleuger creixement interanual. No obstant això, en el 2T, estimem que l'activitat es contraurà gairebé el 15% en relació amb el trimestre anterior.² Aquesta xifra assumeix que sectors com el turisme, l'allotjament, la restauració o les activitats culturals, entre d'altres, estaran parats o es veuran seriosament afectats (amb un pes proper al 20% del VAB); altres sectors, com la indústria, la construcció i les activitats immobiliàries, veuran limitada l'activitat per les mesures de mitigació i d'aïllament (en conjunt, prop del 40% del VAB), i, per a la resta de sectors, sempre que es puguin adaptar al teletreball, s'assumeix un funcionament més normal de l'activitat.

Si el control de la pandèmia a Portugal es produeix segons les previsions (entre el final d'abril i les primeres setmanes de maig), l'activitat es podrà recuperar de manera substancial en el 3T i desfarà una part de les pèrdues patides.

1. Segons les dades del Ministeri d'Infraestructures i Habitatge.
2. Estimacions basades en l'impacte d'una aturada propera a les vuit setmanes sobre el VAB dels diversos sectors, classificats com aturats, limitats, en funcionament normal o en sobreactivitat.

Portugal: previsions econòmiques

	2019	2020		2021	
		Febr. 2020	Març 2020	Febr. 2020	Març 2020
PIB	2,2	1,7	-3,4	1,6	5,9
Inflació	0,3	0,7	0,1	1	0,9
Taxa d'atur	6,5	6,4	8,2	6,3	6,8
Ocupació (var. ia.)	1	0,5	-2,6	0,2	1,9
Saldo públic (% del PIB)	0,2	-0,1	-3,6	0,2	-0,6
Deute públic (% del PIB)	117,7	114,6	124,9	110,6	116,6
Preu de l'habitatge (var. ia.)	9,7	4,4	-0,4	3,7	3,2
Compravenda d'habitatges (var. ia.)	1,7	-5,7	-22,3	-5,4	5,8

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE de Portugal i del Banc de Portugal.

Així, en aquest escenari, projectem una contracció del PIB per al conjunt de l'any 2020 del -3,4% (en relació amb el creixement de l'1,7% anterior). El 2021, el creixement del PIB s'aproparia al 6%, sobretot pels efectes de base. No obstant això, és probable que aquesta crisi tingui efectes duradors en alguns sectors, que es recuperaran de forma més gradual. Entre aquest sectors, destaca el cas del turisme, que representa gairebé el 8% del PIB i el 15% del consum de les famílies (xifres del 2018). Així mateix, també és probable que la recuperació del mercat laboral sigui més gradual, i estimem una taxa d'atur del 8,2% en el conjunt del 2020 (amb anterioritat, del 6,4%). D'aquesta manera, al final del 2021, el nivell del PIB se situaria encara l'1,5% per sota del nostre escenari anterior.

Així mateix, la sotragada provocada per la COVID-19 es notarà de manera generalitzada en totes les altres principals variables macroeconòmiques: comptes externs, comptes públics i mercat immobiliari. En aquest últim cas, per exemple, la contracció de les compravendes pot ser superior al 20% el 2020.

Mesures excepcionals de compensació/mitigació de l'impacte econòmic

Les mesures per mitigar l'impacte econòmic de la COVID-19 a Portugal no estan encara totalment definides, atès el sorgiment més tardà del brot. Amb la informació disponible al final de març, estimem que el total de les ajudes – que inclouen mesures de liquiditat, ajornament d'obligacions contributives i fiscals, i suport directe a les famílies – s'apropa als 12.500 milions d'euros, és a dir, el 6,2% del PIB.

Portugal: mesures econòmiques per afrontar la COVID-19

Mesura	Import (milions d'euros)	% del PIB
Total de les mesures	12.860	6,2
Mesures amb impacte sobre la despesa pública	2.300	1,1
Suport a l'ocupació (acomiadaments temporals*)	2.000	1,0
Reforç del sistema sanitari amb 1.800 metges i 900 infermers	300	0,1
Subsidis a les famílies per aïllament preventiu i assistència als fills (pel tancament d'escoles)		
Mesures per garantir la liquiditat de les empreses	10.560	5,1
Línies de crèdit als sectors turístic, tèxtil, vestit i calçat i a les indústries extractives i de fusta	3.060	1,5
Línies de crèdit a altres sectors	200	0,1
Flexibilització en el pagament d'obligacions fiscals i de contribucions socials	6.200	3,0
Garanties de crèdit, amb suport de l'Estat, a les empreses exportadores (en especial, fora de la UE)	700	0,3
Ajornament de les quotes de préstecs bancaris i eliminació de comissions mínimes en pagaments electrònics	400	0,2

Nota: * Segons les declaracions del primer ministre, el cost mensual d'aquestes mesures s'estima en 1.000 milions d'euros i podrien estar en vigor durant dos mesos.

Font: CaixaBank Research, a partir d'informació del Govern de Portugal.

Entre aquestes mesures, les que tenen un impacte directe sobre la despesa pública i que ja estan anunciades (reforç del sistema nacional de salut i subsidis a les famílies) representen l'1,1% del PIB. En aquest grup, destaquen, en especial, els subsidis a les famílies i el règim simplificat de suspensió temporal dels contractes laborals, amb el qual la Seguretat Social assegura gairebé el 50% de la remuneració bruta fins a un màxim de 1.905 euros. Si, com estimem, aquestes mesures es mantenen en vigor dos mesos, el cost total de les ajudes per acomiadament temporal serà de 2.000 milions d'euros (l'1% del PIB).³

Les mesures dirigides contra els problemes de liquiditat de les empreses arriben als 10.600 milions d'euros (el 5,1% del PIB) i s'enfoquen essencialment a:

- i) Ajornar i flexibilitzar els pagaments de les obligacions fiscals.⁴ El Govern estima que la quantitat d'aquests ajornaments puja fins als 5.200 milions d'euros (el 2,5% del PIB). A l'àrea contributiva, també es flexibilitzen els pagaments, i s'estima que afectarà 1.000 milions d'euros (el 0,5% del PIB). Per exemple, les contribucions a la Seguretat Social de l'abril, del maig i del juny es pagaran en el segon semestre del 2020. Així mateix, les retencions de l'IRPF i els pagaments de l'IVA es podran ajornar entre 3 i 6 mesos a partir de l'abril.
- ii) Línies de crèdit a les empreses⁵ per valor de 3.000 milions d'euros (l'1,5% del PIB), que es vehiculen a través del sector bancari i ofereixen condicions de finançament més favorables que les línies de crèdit habituals: tipus d'interès més baixos, períodes de carència dels costos financers i venciments més llargs, entre d'altres.

3. Segons declaracions públiques, el cost mensual és de 1.000 milions d'euros.

4. Els detalls concrets s'especifiquen a <https://covid19estamoson.gov.pt/medidas-de-apoio-emprego-empresas/>

iii) Línies de crèdit amb garantia de l'Estat, dirigides, en especial, al sector exportador amb 700.000 milions d'euros (250.000 milions més que abans).

iv) Lliuraments més ràpids (o ajornament dels reemborsaments) dins l'àmbit dels fons comunitaris Portugal 2020.⁶ Es promou el pagament gairebé immediat de les despeses ja realitzades i dels pagaments a proveïdors, així com l'ajornament automàtic dels reemborsaments per un període de 12 mesos. Aquestes dues mesures permetran injectar recursos de finançament a les empreses beneficiàries de fons per valor de 400.000 milions d'euros.

Més enllà d'aquestes mesures, n'hi ha d'altres destinades a donar suport a les famílies i a les empreses, entre les quals destaquen l'eliminació de les comissions mínimes sobre els pagaments electrònics en comerços i l'ajornament de les quotes creditícies. A més a més, el Banc de Portugal també ha apuntat a un relaxament de les condicions d'accés al crèdit personal.⁷ Finalment, també destaquen els anuncis de diferents institucions financeres per fer costat a les empreses i a les famílies, com, per exemple, la flexibilització de les condicions per accedir a moratòries creditícies.

Paula Carvalho, Teresa Gil Pinheiro i Daniel Belo

5. Línies de crèdit per import de 3.260 milions d'euros, dirigides a pimes i a microempreses de tots els sectors d'activitat, però amb major incidència en turisme, en indústria tèxtil, en vestuari, en calçat, en extractiva i en fustera. Hi poden optar les empreses amb una caiguda de les vendes del 20% o més en els 30 últims dies i en relació amb els 30 dies immediatament anteriors. La caiguda ha de ser comprovada en la data de la contractació. Aquesta línia funciona en règim de garantia mútua (el 80% garantit per entitat pública), de manera que les condicions de finançament seran força favorables per al sector empresarial. Segons dades de la IAPMEI i de l'eGOV.

6. Nota del Consell de Ministres del 30 de març del 2020 – Mesures extraordinàries de suport a l'economia i de manteniment de l'ocupació en l'àmbit de Portugal 2020.

7. Comunicat del Banc de Portugal sobre la implementació de la Recomanació macroprudencial en vigor en l'àmbit del crèdit als consumidors.